

ЦРНОГОРАЦ

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 44.

На Цетињу у Суботу 25. Новембра (7. Просинца) 1872.

ГОДИНА II

ЦРНОГОРАЦ, излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по г. 3; четврт г. ф. 1. 50. и. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50. и.; четврт ф. 1. 75. и. За све друге земље год. ф. 8; по г. ф. 4.; четврт г. ф. 2. 50. и. Класе плаћа се за ред 5 новчића. Донеси, предплате и све наручбине шилу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору

КНЕЗ БИЗМАРК И ИСТОЧНО ПИТАЊЕ.

У више прилика ми смо говорили о могућности, да ће Немачка с Аустријом покушати, да гордијев чвор — источно питање ријешити — начем. Ми смо узели то као мишљење, које овлађује у политичком свијету. Но са нашега гледишта ми смо у исто вријеме исповједали своје надање, да ће се до крајности увиђавши Бизмарк тешко прихватити тога посла, јер ми сумњамо, да би у томе побрао оне лаворике, које су му до сад већ претрпале његову њелаву главу. Покретање источног питања од стране Немачке са њенијем савезником Аустро-Угарском значи у исто вријеме — рат с Русијом. Дакле и да не питамо, били у томе случају Русија имала уза се Францеску и још кога, свакојако на другој страни против Немачке и Аустро-Угарске и наравно Турске, стајала би велика Русија, сви Славени аустро-угарски и хришћански народи у Турској са слободном Србијом и Румунијом и са независном Црном Гором и Грчком. Имали би каква изгледа и једна и друга она држава не само за успех, него и за одржање својега садашњег положаја против онакве силе? Ми нећемо ни да сумњамо, него смо напротив увјерени, да немају никаква.

Но као што рекосмо, у политичком свијету овлађује то мишљење, да Бизмарк смјера, да ријешење источног питања предузме Немачка са Аустро-Угарском на своју корист, и за то смо дужни пратити сваки знак у томе погледу. Ми смо већ напомињали, како јевропско новинарство све живље о томе говори. Прашка „Политика“ од 11. о. м. доноси такође уводни чланак под горњијем насловом о тој ствари и ми га с обзиром на важност њену у цијелости саопштавамо овдје.

Много је до сада, вели тај словенски лист, о томе писано, какав ће положај кнез Бизмарк, тај највећи државник нашега времена, заузети у источноме питању, које је за Јевропу од велике важности. Да је кнез Бизмарк источно питање, или питање, које је у свези са јевропском Турском увукао у своје политичке рачуне, о томе не може наравно ни бити сумње. Но какав ће правца он заузети у томе питању, о томе су толика различна нагађања, да су се у самој кнежевини Србији одавали тој варљивој нади, да имају у свепоућем управитељу спољне политике новог немачког царства тајнога пријатеља и заштитника. А кад је напоследку кнез Бизмарк једноста од најбољих повјереника својих, г. Кајдела, поставио немачкијем послаником у Цариграду, онда је било цијеломе свијету доста јасно, да је по свој прилици већ одређен правац, којег се по Бизмарк наумио држати у источном питању. По у Берлину гледали су да тијем изненаднијем посланством побуђену радозналост јевропских политичара ублаже тијем, што се узело говорити, да је Кајдел послан једино за то, да се побоље обавјести о врло заплетенијем источнојем одношајима, и што се у исто вријеме порицао сваки активни корак немачке политике на истоку. При свему томе, бар у аустријскијем политичкијем круговима тешко је било сумње о томе, да ће судбина Аустрије у првоме реду можда бити учеснице могућних резултата онијех тајнијех информација кнеза Бизмарка о стању и одношају

на истоку, ако би се т. ј. могло узети, да кнезу Бизмарку треба још и бољих информација.

Ради положаја нашега, ми се нијесмо никада могли одати толиком слијепом обожавању великог немачког државника, да би при томе превидија његов неуморни рад и толике успјехе његове политике. И кад нам већ данас са истока врло важне вјести долазе о великоме значају Кајделове мисије, то можемо са задовољством потврдити, да се нијесмо никада варали у суђењу о политици Бизмарковој.

Нама је најме свакад јасно било, да кнез Бизмарк за све успјехе своје политике има да захвали употреблењу једнога старог и врло познатог средства, и да се његова државничка величина баш у томе састоји, што је то старо и опште познато средство знао увијек у своје вријеме употребити, те је свакад и долазио до жељене цијели. То је средство оно прастаро — *divide et impera* — подјели на владај! Кнез Бизмарк умно је са сјајнијем успјехом свакојега појединога непријатеља свога помоћу другог оборити. Кад је г. 1866 хтио да оконча распу о хегемонији у Немачкој међу Пруском и Аустријом, он је умно врло добро, да задобије наклоност цара Наполеона за растење Пруску, и с помоћу Францеске, јавнога непријатеља политичнога уједињења Немачке, положен је тврди темељ политичноме препорујају новог немачког царства. С намјером ћемо овђе прећутати савез за обрану и нападај између Прусције и Италије, јер је у ствари само замка моћнога противника на западу прави узрок био првим успјесима Бизмаркове политике. Пошто је први успјех г. 1866 у врло критичним околностима постигнут и пошто је бар половина Немачке као сјевернонемачки савез под влашћу Пруске сједињена била, ваљало је сад радити на томе, да се постигне политично уједињење цијеле Немачке против изречене воље Францеске. Рекосмо у врло критичним околностима, јер да су Млетке у своје вријеме уступљене Италији и да се онда, као што је ушљед тога могло бити, сва аустријска војска окупила у Ческој и Моравској, ствар би добила са свијем други вид, јер као што је познато, ни самоме цару Наполеону не би било не мило, да је Аустрија потукла Пруску. Као што Њемци обичавају казати „Францеском безаконно изазвани рат“ год. 1870 био је дакле потребан рад остварења Бизмаркових планова. А кад би баш и хтјели изтраживати, ко је тај рат управо изазвао, то зна вас свијет, да је по Немачку само за то сретно и славно окончан, што је кнезу Бизмарку пошло за руком да са њеним концесијама уздржи трећег ривала моћи и величине немачке. Русија је учинила да Немачка побједи Францеску тијем, што је онда од своје стране задржала Аустрију од свакога умјешања.

И тако је сада готово немачко царство, тај створ државничкога генија кнеза Бизмарка. Оно стоји у средини Јевропе као сила, од које у тајности дрхћу сви они, који су јој са својом вренаглошћу помогли да се подигне. Још ово велико царство почива уморно од напрезања и рада, које је уложило, док се утврђило на својим моћнијем ногама; још се свуда чује она изрека која је изишла из средине нове велеспле: „Ово је царство заиста мир,“ које нас према о-

вој Францеској изреца „l'empire c'est la paix“ потсећа вада на изреке париских трговаца са помодном робом „prix fixe“ и „veritable prix fixe“, који, и ако су им различни надписи, једнако тргују.

Докле ће немачко царство мира, — мирно бити? На сваки начин докле, док опет не зарати. А против кога? Извјестно против онога, који највише стоји на путу жељеном развиту моћи нове државе. Аустрија је побјеђена помоћу Францеске, Францеска је побјеђена помоћу Русије, сад се ради да Русија буде побјеђена помоћу Аустрије, т. ј. ствар почиње опет изнова.

Јест, рећи ће ко год, кад се хоће ко год да заведе, онда требају двојица, један који ће водити и други који ће се дати водити. Ствар није лака, па за то је баш и морао један Кајдел поћи у Цариград. У Бечу и Петрограду чисто виде пријетећу опасност и радо би јој се са удруженом онагом противставили. У потоње вријеме опазило се неко зближење између Аустрије и Русије, што је кнеза Бизмарка принуђило приљком састанка трију цара у Берлину да покаже вољу за невољу. Но кнез Бизмарк није човек, који би се од првога неуспјешнога корака поплашио. Кнез Бизмарк има још у рукама источно питање, које му има служити за то, да у могућном случају истакне Аустрију против Русије, и тако ипак Русију, ако узмора бити, обори помоћу Аустрије. Господин Кајдел показује се у Цариграду као најбољи пријатељ Аустрије, којему је поглавити задатак, да аустро-угарску политику на истоку унапређује. Поред тога на сваки начин, он неће заборавити да интересе аустро-угарске политике управи тако, да ће сукоб њихов са познатим интересима Русије неизбежан бити.

То је до сада још неразјашњени положај кнеза Бизмарка у источном питању, у томе се састоји та велеважна и, као што се види, врло деликатна мисија његова повјереника Кајдела. Ми се надамо да и руска и аустријска дипломатија види ту замку и да ће добро размислити, у чијем је интересу да је избјегне.

ПИСМА ИЗ УГАРСКЕ.

(Од једног Србина.)

I.

У Бисграду је почео пре кратког времена излазити њеки лист политичнога правца, који се одмах у почетку окопио на Мађаре, односно на њихову политику. То даде мађарским листовима повода да подигну читаву хајку на њега, као на какву опасну звијерку, а мађарска влада опет прихвати ту хајку као zgodну основу, да забрани томе београдском листу прелазак у угарску државу. Том приљком захватише мађарски листови и „Црногорца“, казујући да и он „потстиче мржњу против угарске државе“ те ваља и њему забранити прелазак у ове стране, с тим прије, што се — веле — тај лист печата у Котору на земљишту аустро-угарскоме, јер — посмијевајући се додају — „велика држава“ Црна Гора, још (!) нема печатње.“

Не бих ја ријечи написао ушљед овога, да то нема дубља значаја; јер једна влада не само што има права и власт забранити улазак новинама и књигама у ону земљу која јој је повјерена на чување и управу, него јој је с

дужност пазити, да се ни од куда не увуче какво зло у државу, које би могло изазвати ма какове опасности грађанима дотичне земље. Не бих ријечи рекао на тичало се то ма кога српског листа, а ни онда, кад би и моје перо дало повода којој влади да у интересу мира своје земље забрани предавање овим мислима или прекорима, које би из тог пера истекле с намјером да уђу у један дио народа, и да отуд чине неурливке управе, која тежи за добром и коришћу тога народа. И у опште неких рекао ријечи, да споменута забрана предаску тог биоградског листа у ове стране, и захтјев повишарства мађарске владе, да се тако и према „Црногорцу“ поступи, нема како рекох дубљега значаја, који нам открива не само намјере мађарских државника и политичара, него и садање стање Мађара, јасно освјетљава.

То је узрок, што новодом споменуте забране, хоћу коју да рекнем, нашег народа ма он где био; ваља сазнати и намјере и стање и вриједност Мађара као људи и политичара. Ми смо својим положајем осуђени па то, да једним својим дијелом граничимо на Мађаре, и по томе морамо с њима долазити у разне одношаје, какве већ околности собом буду доносиле.

На први поглед можемо одмах опазити, да значај те забране удара свој корјен у унутарњу политику угарске а укрита своје гране у спољној политици Мађара. Цијел њим је самодржање своје народности за вјекове, али у једно и господарење, што их карактерише као азиско племе, које се поред свог владугодништва бавио у Европи, још није могло од те мане излјечити. Није им дакле цијел узвишена, опште човјечанска, која ограничава народе на свој обим и у њему на рад око усавршења умног, него проста себична, цијел животинске стране човјекова склона. Јасније да кажем, Мађари виде да су осјечена грана, сами без икоје сроднога племена, а уз то још мали народ, те боједи се да ће се најзад утопити у мору словенског живља, које их са свију страна опасује, они су удесили народну политику своју тако, да околним народима оспуже и умноже своје племе, јер би ради да мађарство не пропадне, а своју државну политику, као сретство народној, управљају па то, да своје господство разшире и учврсте. То је круг у коме се врти њихова мисао.

Никоје не може бити не право, што сваки живи створ жели и тежи за добрим и другим животом. То захтјева природа склона његова, која налази насладе у животу и уживању. Ми ми дакле не би замјерили мађарском племену што жели да вјечно остане у животу и што око тога настоји да би за свој опстанак што више јамства прибавио и услова успоставио. Ми им не замјерамо ни што су послали свога Самберију у Азију и Африку да тражи трагове, неби ли нашао гђе год стабло мађарског народа, јер ми можемо разумјети, да им мора бити тешко без својега живјети самораним на свијету; ми би им желели од срца свега да нађу кога а од рода свога, да их мише жеља. То су све појмљиве ствари, и не може им се замјерити, јер као људи и народ имају права и дужности, старати се о својем одржању. Али право једнога увијек је ограничено правом другог а мора изазвати сукоб са овим чим задере у његову међу, и ту настаје почетак замјерци онога, који објективно суди а распра са општем, кога се непосредно тиче.

Ми морамо замјерити Мађарима што идући за осигурање опстанка своје народности према граници круга у ком то по праву чинити могу, и забављујући тијем начином у право другог, о коме хоће штете да панесу, т. ј. да своју народност осигурају дјеловима других, које руже и поткопавају, да би себе умножили и с тијем учврстили и осигурали за дуге трајање. Ми им то замјерамо, а народи које они у ту цијел поткопавају и руже, ступају с њима у распри која својим природним током мора досијети до озбиљнога сукоба и са оружјем у руци, ако се за времена не успоставе они одношаји међу њима, који ће распри краја учинити. Ово је тако јасно, да није нужде још опширније разлагати. Примјере пак наводити за то, да Мађари своју народност политику заиста управљају тако, да свој народ увећају и оспуже другим народима, који с њима у једној државној заједници данас живе, мислим, да је сувишно. Свакоме је довољно примјера таки познати. Ко их пак не зна, томе није потребно гледати, како Мађари стварају школски закон у таком духу и правцу, да усљед истога за неколико генерација мора ући мађарски дух у

оце, који се год ивме у школама васпитавају; није му потребно гледати, како се школе другог народа затиру а мађарске подижу, што свједочи и та околност, да српској гимназији у Новом Саду и пр. предаду државне помоћи, а у Сомбору подижу своју гимназију, са очевидном тежњом да служи као завод за помађаривање Срба; није му потребно разгледати, како ни другим просвјетним заводима немађарских народности не даду ни паре из државне благајне, у коју сипају свој новац све народности подједнако; није му потребно сазнати, да Мађари на једног ма како способног човјека не трпе у државном звању, ако је исти поде поде познат као родољуб, а није Мађар; није му потребно да знаде, да се у цијелој земљи све званичне ствари морају на мађарском језику радити, — све му то није потребно знати, ако само знаде толико: да је Угарска така држава коју сачињавају разни народи а не само „мађарски“, и да се том државом влада и управља централистички, поред свега тога, што се зове „уставна држава.“ Ко зна само то, а зна да централизација административна (управна) усљавља једностраност, искључујућ сваку особеност и разноликост, томе је то довољан примјер за све, да се увјери, да Мађари запета иду на оспужење своје народности штетом другог, или просто речено: на помађаривање другог народа околу себе. Које пак још ни то чеби био довољан доказ да такве намјере руководе мађарску политику, за тога имамо и другог доказа. Таког „нејерног Тому“ ако би га гђе било, упућујемо на саме мађарске листове, који се надмећу у измишљавању начина, како се што лакше и брже може помађарити све што је у угарској држави, а до сад још није Мађар. Од силне ревности, већ су више пута тако чудне планове стварали и предлагали, да се човјек слатко насмијати морао.

Ради угледа и да би се читаоци такође могли мало насмијати у овом озбиљном времену, навешћемо овде у две три ријечи један од тих планова, ког пре два мјесеца дана предлагаше „Хон“ орган мађарске опозиције такозване „умјерене дјевце“ која се пада да ће доћи па владу, ако јој пође за руком, да деакону странку обори, а сама добије већину на угарском сабору. Тај „Хон“ дакле, један од првијех мађарских листова предлаже овај план за помађаривање Словака и Русина: „Вадава — вели — сва мука око помађаривања Словака и Русина — путем школа. Истина је, дјеца иду у школу и учитељ им предаје на мађарском језику, али је слаба вајда, јер дјеца не разуму ништа што им учитељ говори. Тијем путем иде помађаривање врло споро, јер што дјеца у школи и науче мало мађарски штрбецати, слушајући за пунијех шест година од учитеља само мађарски говор, то кашње онет забораве, пошто им родитељи не знају мађарски; а кад се језик не зна, неморе се ни дух мађарски у њих улити. Него, вели, да то брже и са успјехом пође, ваља из тих крајева узимати дојкиње и послужавке у мађарске породице. Ове ће у чисто мађарским кућама паучити за три четири године мађарски, и кад науче, ваља да их влада пошаље тада онет патраг међу њихов народ, ту да им отвори тако зване „дечије баште“ — т. ј. заводе у које ће ићи мала дјеца од 3 — 6 година, редовно сваки дан по неколико сахата да се играју и забављају. Тако малу дјецу словачку и русиначку при игрању, училе би те дојкиње а слушкиње мађарском језику, те би онда могли разумјети учитеља у школи кад им мађарски предаје, јер би докле већ нешто знали тога језика. Сваке године по 700 — 800 таквих дојкиња и слушкиња да се опреми на посао, ишло би помађаривање много лакше и брже“.

Тако предлаже „Хон“ да се учини, а и други листови измишљавају и луђе и паметније планове. Ко дакле не вјерује из опшних доказа напријед, да Мађари шледе политици помађаривања осталијех народа, ваља да морати вјеровати самјем изказима мађарским, као што је изложено у овоме и другим сличним плашовима за помађаривање.

Само порекло и колијевка Мађара — Азија — показује да су они народ, који воле господарити над другим и угодно живити туђом муком, и с тога мислим да је сувишно још потанко доказивати, да им је осим помађаривања још и господовање над другим намјера и цџ коју хоће да постигну својом унутарњом политиком. Ово пошљедње служи ономе првоме за срество, и кад хоће оно прво, разумије се да циља на ово друго.

У СУТОРИНИ, на мратинске покладе. — Србин кад узме перо да напише која допве у листове, нема о чему да пише, него о јаду и невољи рода српског. Није земље је Србин живи, а да га не бије, или љуто робство или власта превара, или брацко издајство па што више и клевета, или најпослије некаква „дипломација“, која пада Србину па главе дигнути, јер чим Србин покаже какав знак живота, одма ти скоче „дипломате“ под видом правде и правде, под видом мира и слободе, те јадног страдалника онет у окове. Не виде они да нема правде, је се по миту суди; не виде они да нема правде, је се злоупотребљава власт; не виде они да нема мира је се насипа чине; најпослије не виде они да нема слободе, је се робство меће. Да је пак ово истина, доста је бацити један поглед на поносну али тужну Босну, па криву Херцеговину, па равну Војводину и крваву војничку Крајину. Свуда Србин страда, свуда горко цвџи, али његов вајај не налази одзива није доли само у срима страдајуће браће; ко није у невољи, незна што је невоља; ко је у добру, незна што је зло; ко је у слободи, незна што је робство. Та фала Богу, рашта мој мили српски род толико страда? да ли је какво велико проклетство па Српство бачено, те мора да овако страда и животари? да ли су наши предци какав велики грјех учинили, те потомство мора да достојну казан претрпџи. Јест, проклетство је ту, грјех је ту, те морамо одговорити. Проклињу нас гробови нашијех предака, кад нијесмо кадри слободу стећи; грјех је па нас велики, што пуштамо да нам други у кући заповиједа. Па кад је то тако, онда што нам остаје друго, него заједнички радити да се што прије глетве ослободимо, и да се што прије грјеха одужимо. Али како ћемо то урадити, кад нијесмо сложни, перки што оно веде: потеже к Лиму, неки к Сарајеву, а неће да пољају да је наше и тамо и овамо. Чудна су времена настала, изгледа као да се приближно час, кад Српство мора или да пропадне, или да се ослободи клетог ропства. Но пропанути неће и не може, јер дух слободе и јединства дубоко је ухватио коријена у српском народу, тако да никаква олујина кадра није изчупати стабло српског јединства. Шта више олује и непогоде, баш чврсте дух ослобођења и уједињења српства. Да је ово истина, ето нам јасних примјера у српској историји, јер кад је Српство најжешће приопуло за ослобођењем, него кад је најљуће гоњено било. Није ли садашња књажевина Србија устала на оружје, баш у вријеме највећег гоњења? Нијесу ли се листови Војвођави дати оружја, баш кад су Мађари хоћели да их помађаре? Нијесу ли Вошваци дигли буву, баш у доба најжешћег тиранства? Није ли храбри наш војвода Лука Вукаловић, подигнуо Херцеговце на обрану својих права, баш у вријеме највећег зулума? Све су ово јасни докази, да се српство челичи гоњешем. Па кад је то тако, онда шта треба да се Српство плаши својих тирана? ништа, и не треба да се плаши, вријеме је већ ту, кад Србин треба да покнаје своју давно изгубљену слободу. Зато, небојте се, браћо Војвођани, Астова би Мајтева, и ми овамо имадемо таквијех зулумћара, па их се више не бојимо; а што их још трпимо, узрок је, што чекамо кад ће нам намигнути наша посестрима Црна Гора, па сви да устанемо као један, те да се осветимо дн-душманину и вратимо жао за срамоту. Знајте, браћо Војвођани, да су нам још пред очима догађаји четрдесет осме године, још по Херцеговини имаде живјех стараца, који су онда тамо војевали. Познато је па све стране мађарско јунаштво, гледали смо их и па Кривошијама како јуначки бјеже, за то држим да су Србина добро запамтили да им не пада на намет тражити још који доказ, ако пак и то траже, онда могу лако наћи. Завршујући ове редке, настојмо, браћо, да нам буде вазда пред очима наше српско ослобођење и уједињење, те тада нећемо дуго очекивати, кад ће нам из гроба устати, наша давно закопана слобода.

У ТРСТУ, 12. Новембра. — Да би вам што о великом мађарском народу — и још већем мађаропагу мисао, бојим се да би се „Пестер Лојду“ и „Пешти Напљу“ замјерио, јер сам ту недавно у једном и другом читао: како ваши „Црногорцу“ за здравље питају, и Андришија и Доњаја моле: да се „Црногорац“ за аустро-мађарску државу забрани, из разлога што исти непрестано проти мађарске дражи. А да се то још лакше учинити може, чуј те лудило и чудило пештанских чвртски мудраца. Један и дру-

Н О В О С Т И

позстају из овога броја, јер до овога часа још не добијемо пошту. У.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Женскијех слушалица) на црпшком (у Швајцарској) свеучилишту има управо 100, од којих слуша 75 медицинска, 24 филозофичка, а једна јуридичка предавања.

(Зима у Русији.) Из Петрограда јављају још 3. о. м. да се је Нева у граду већ са свијем следила. Мостови на чамце већ су дигнути. Лед из Ладоге већ је био до 20 пр. м. дошао до Петрограда, те су исте ноћи морали дигнути тројачки мост. Онегап прокоп такођер се зацедио.

(Жена редактор.) У новије вријеме, од кад се жене и препаго можда сманицилирају, није чудо виђети жену код брзојава, или код поште, или гдје лијечи не као врачарица већ као лечица. Но жена, која уређује политичке новине, осим ево сад једне, тешко да има у свој Јевропи. Господица Јулија Хофманова, књишкарка Хофмана у Бјелуку у Корушкој, јавила је области, да ће преузети издавање и уређивање политичкога листа „Die Süddeutsche Post“ који излази на владом њезина отца.

(Потрошила палидрвца.) Кад је француска влада издавала монопол за потрошњу палидрвца рачунало је да ће се за годину дана потрошити моћи око 40 хиљада милиона палидрвца. Сада пак надају се да ће се моћи потрошити око 45 хиљада милиона. Бар с том сумом палидрвца мора се осигурати онај који купи монопол, јер ако се у ма ком крају осети оскудица у палидрвцима, тада ће се закупник монопола казнити са 100.000 гр. чаршиски.

(Чудновата парница.) Првостепеном парском суду дошла је ова тужба: „књишар и штампар Хенри Плов против његовог Величанства Наполеона III. раз-цара Француске, који је негда стаповоа у Тилеријама, а сада у Чеслерхурсту због исплате 332.299 франака и 65 сантима што је издао за штампање и издавање дела Наполеоновог: „Историја Јулија Цезара“. Ова парница иде својим редовним путем.

(Извалазак.) Прашка „Политика“ има о дезинфекцији (сатирање, поништење смрада) ову биљешку: „Од петка бави се овде (у Прагу) нижишер лондонски Борђе Дентон, који је нарочито сретство измислио и начинио за угушење смрада по нужицима и каналима. У суботу је у варошкој кући и у више других кућа опробано његово сретство у присуству три општинара, варошког економа и лекара, и комисија нашла је, да је његово сретство од свију досадањих боље. Цијела се ствар састоји из једног црног прашка који се најприје у води раствори, па се после саспе у пужник или канал. Ова смјеса дјелује на сву нечистоћу хемијски. Сви покушаји чињени тим прашком испали су врло добро.

Ушљед овога варошка власт зановједила је те су сви школски пужници дезинфекцирани. Дакле и Празани боје се колере.

(Интернационала.) Они интернационалци, који у Хагском конгресу нису пристали на то, да се њихова управа пресели у Америку, сазивљу своје једномилеенике, да се оснује јевропски интернационални одбор.

(Како Турци представљају владање) приповиједа у једном чланку „Келн. Цт.“ међу осталим и ово: Посље смрти Али наше учинило се султану, као да је ослобођен од контроле, па је стао радити по властитом падахућу. Господар свих вјерних читова скоро за тим једному дипломату у Цариграду, да је добио сад вољу за владање; није то баш тако јако тежко: треба само именовати министре па их онет одпустити, док се не намери на правога, — сто у том састоји цијела умјетност! —

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— Андрија Матић у Биограду позива на књигу „Природна историја за основне мушке и женске школе“, коју је с њемачкога превео. Књига ће имати петнајест штампанијех табак и кошта ће 6 гр. ч. Претплата се шље уредништву „Источа“ у Биоград.

неодлучна. Будите ви одлучни! Ви се жалите, да је влада провизорна. Учините је ви сталном! Ако ви мислите, да би у греноблском или ма у коме другоме питању боље радили, ја сам готов да уступим моје мјесто свакоме, којег Француска хоће и који ће Францеској црпшћу владу дати.* Тјер пријети дакле оставком, а до тога несмије ни десница срвар довести, јер би бацила Францеску у нове ужасно унутрашње немире. Десница је дакле сама себе сада оборила и републику утврдила, што ће се повијем изборима за скупштину, које ће Тјер морати ускорити, најбоље очитовати.

О савезу Њемачке са Италијом почоње се опет говорити. „Политика“ примећава, ако збиља већ постоји такав савез, онда је он учињен још онда, кад је италијански пријестолонаследник био у Берлину. У оно вријеме и говорено је о томе савезу као о извјестној ствари, и Визмаркови листови нијесу га опорицали. Постојали збиља тај савез, онда би он био доказ, да Визмарк спрема заиста нове догађаје. Хоће ли ти догађаји бити они, који се предвиђају у нашем данашњем уводном чланку? Ствар неће моћи још дуго остати невесна.

У Пруској се опет догодила знатна промјена у високијем државнијем чиновима. Јавили смо како је султан рекао инглешком посланику, да за сада неће чинити више никакве промјене у своје кабинету, па ипак је, и без знања великога везира, Намељ пашу, бившега предсједника савјета под Махмуд пашом, поставио за војскога министра, Сами пашу за министра полиције и т. д. И то се све догодило у вријеме рамазана, у светоме мјесецу поста и молитава. И наименоване Мектар ефендије за Шејк-ул-ислама учинило је велику сензацију. Мисли се у опште, да ће Махмуд паша постати опет велики везир, али у исто вријеме све више овладаје увјерење, да ово честе промјене Турској ништа не помажу, него да су они баш знаци њене скоре пропасти.

О руској задаћи у средњој Азији више обширније Горчаковљев орган „Ле Норд“ и вели, да руска влада има у централној Азији нешто друго пред очима, него што се гласа у инглешким и другим новинама; она да не мисли на славу и освојење, јер би овако сама радила проти својим интересима. „Ле Норд“ радује се у осталом, да је сада и у Инглешкој завладао друго мњење у погледу руске политике у Азији. И што се тиче инглешкога господства у Индији мисли наведени лист, да ће се с временим расиршити свака дотична бојазан. Свако ће моћи увиђети, да се неће Русија изврговати сувишним опасностима, које би јој настале експедицијом кроз дивље нустаре, неприступне горе и онако пучанство, а на коњу своје експедиције да се сукоби с војском инглешком. А која би свему тому била сврха? пита „Ле Норд“. Да се ваља Индија баци у ново барбарство, од којег је Инглешка ову земљу ослободила? А што се трговине тиче, у том погледу да влада такођер међу Инглешком и Русијом најбољи споразумак.

Одношајима Русије према Инглешкој и Њемачкој доноси „Петрогр. В.“ подужи чланак, у којем истичу подупни обрт инглешке политике у погледу напредовања Русије у централној Азији. Сви инглешки листови да пишу сада врло повољно и помирљиво о том предмету, вавађајући, да си не смију оба двије владе ставити никаквих запријека у задаћи, која у том састоји, да се Азија дивилзира. Политика инглешке владе напрема руској да је постала искренијом и поштенијом него ли икоје јевропске власти. „Н. В.“ пише даље, да је у Руској добро познато, да није више руска држава некакво страшило за западну Јевропу — Инглешку навише, Француску и остале државе и да се онје спштовањем и симпатично говори о Руској. Овај обрт да има Русија највише захвалити својему социјалному препорођењу и оним унутарњим реформама, које су јој у очима Јевропе одузеле знак некога робства.

Једина Њемачка да није Руској паклоњена, јер јој пије по вољи напредак, што га је течајем последњих година постигла руска држава. „Срце Јевропе“, како Њемци називљу радо своју домовину, да се пушта више водити жалостном бојажњу и неоснованим слутњама, него ли паметним и ваљаним разлозима.

— Од романа В. Пгова „Јадници“ којег је М. Ракић с францескога превео, изишла је прва свеска. Цијена 5 гр. ч. Помаљамо овђе да ће ово изврсно дјело изићи у 17 свезака и да стоји за претплатнике свака по 4 гроша. Нека је свакоме препоручено ово дјело, у којем ће паћи не само забаве него и користи својој души.

— У Новом Саду изишла је књижица од Јована Живановића, проф. карловачке гимназије, којом полемизује против двијема изрекама у Новаквићевој „Историји српске књижевности“. Прва је изрека: „да је св. писмо најприје преведено на језик напопско-бугарскијех Словена по диалекту бугарском“, а друго је: „останци језика и народа (старославенског) сачували су се у данашњим Бугарима и Словенцима“. Г. Живановић држи, да су ове двије изреке у противслову и наводи у свом спису цитате из Миклошића, Шлајхера, Јагића и Брашвића. (Вјенац.)

— У Загребу изишла је I. књига „Старих писаца хрватских“ у којој су „Пјесме Мавра Ветранића Чарчића“, скупили др. Јагић, др. Ј. А. Казначић и др. Ђ. Даничић, а издала југословенска академија званости и умјетности, дио II., стр. XI. 490. Цијена ф. 2. 50. У овој је књизи и животопис Ветранића од Казначића и предговор од Даничића. (В.)

— Добили смо први број новог листа „Славјан“, којег је у Целовцу покренуо Матија Мајар. Излазиће 10 пута на годину, цијена му је 3 флор. М. Мајар познат је са своје идеје, да се имају ови Словени у књижевности ујединити. Ту идеју заступаће он и овим листом својим.

— Учено друштво срп. у Биограду одлучило је пабавити снимке средовј. српских умотвора, којих је један дијел описао Капиц у сјајном дјелу „Serbiens byzantische Monumente“. Почетак ове сбирке изложен је сада у Москви у тамошњем музеју а у одјелу за хришћанске старине; бијаше пак она послана за политичку изложбу. По извјештају „Московских Вједомости“ у бр. 261 она се сбирка састоји из рисарија представљајућих грађевне и другојак знаменитости манастира благовешћенскога, онда манастира у Вратевшници, манастира у Драчи, и манастира у Жичи.

— „Mittheilungen der k. k. Cent-Commission“ у Бечу за уздржање старих споменика приобуђују (у својем Jahrg. XVI, Heft: Juli-August. S. 49—63) под насловом: „Beiträge zur Althertums-kunde von West-Bulgarien“ саставак познатог путника Капица, у којем се описују останци римских старина у западној Бугарској, на међи српској.

О Г Л А С.

Досадања кафана на мору у петалишту саовим је из нова уређена и украшена; сувише је уз исту, отворен врло удобан гостилице, у којем се у свако доба може добити најбољијех јела и пића са узлудном и брзом послугом и цијеном умјереном.

Препоручујем се у опште поштованој публици, нарочито г. г. ошцима војничке посаде и путницима.

У Котору, 23. Новембра 1872.

(6—1)

Лазар Јовановић.

ТАЈНЕ БОЛЕСТИ

И Н П О Т Е Н Ц И Ј У

(Ослабљену мушку снагу).

лијечи темељно и јамчи за сјајни и трајни успјех

ДР. МОРИЦ ХАНДЛЕР,

доктор медицине и хирургије, магистар бабилука и очнијех болести.

Ординира сваки дан: од 11 с. до 1 с. прије подне и од 3 до 5 сат. по подне. Станује у Пешти, Leopoldstadt, Palatinsgasse N.о 13, 1 stock N.о 14.

На писма с приложеном наградом одговара одмах.

На захтјевање прима бошкне и у посебнијем часовима.

(20—1)